

NYING

MEDLEMSBREV FÖR GUSTAF SCHRÖDER-SÄLLSKAPET

Kring Gustaf Schröders

NYING

Innehåll:

*Årsmötet på
Karmenkynna*

*Protokoll från
årsmötet*

*Uppföljning till
senaste årsboken
Ang. fiskrökeri i
Kiel-trakten*

*I huvudet på
ordföranden*

*Första positivet
en julberättelse*

Börsen

Karmenkynna

Årsmötet i Lekvattnets hembygdsgård

Ett drygt 20-tal medlemmar samlades för årsmöte på Karmenkynna.

Efter årsmötet i rökstugan samlades vi på närbelägna "Finnskogscentrum" där vår guide Monica Björklund tog emot och föreläste för oss om årets temautställning Från skogsbygd till finnskog – fyra kvinnor berättar, kompletterad med bildvisning. Vi gjorde sedan en rundvandring i lokalen, f.d. Lekvattnets skola, som byggts om 2014 och numera inhyser "Torsby Finnskogscentrum". Här avspeglas den skogs-finska kulturen i Värmland med utställningar och kulturarrangemang. Det är en del av Värmlands museum och bakom institutionen står också Torsby kommun.

Efter besöket på Finnskogscentrum återsamlades vi på Karmenkynna för en fika-paus. Därefter anslöt hembygdsföreningens guide Sune Lekemark och berättade för oss om Lekvattnets första inbyggares öden under 1600-talet och hembygdsgårdens tillkomst 1922.

Han gick sedan runt med oss och visade några av de 18 olika byggnaderna samt "norra Europas" längsta gran (45 m) och Sveriges längsta tall (37,5 m) som båda låg sida vid sida under ett skyddande tak.

Det var vårt i särklass varmaste årsmöte med + 28C. Vi tackar Kristel som bjudit oss på "motti", Lekvattnets hembygdsförening och Torsby Finnkulturcentrum för ett mycket trevligt program!

Gustaf Schröder-Sällskapet nu på Facebook

Välkommen att gilla Sällskapet! Välkommen även att göra ett eller flera införanden!

Protokoll fört vid ordinarie årsmöte med Gustaf Schröder-Sällskapet på Hembygdsgården Karmenkynna, Lekvattnet, den 2 juni 2018.

§ 1. Öppnande

Udo Johansson öppnade sammanträdet med att hälsa välkommen till årsmötet!

§ 2. Val av mötesordförande

Udo Johansson valdes till mötesordförande.

§ 3. Val av mötessekreterare

Göran Bergman valdes till mötessekreterare.

§ 4. Val av justerare

Magnus Wiberg valdes att justera dagens protokoll.

§ 5. Godkännande av kallelse och dagordning

Kallelsen vilken skett genom medlemsbladet Nying godkändes, liksom den stadgeenliga dagordningen.

§ 6. Styrelsens, kassaförvaltarens och revisorernas berättelse

Styrelsens berättelser föredrogs liksom den ekonomiska redogörelsen samt revisorernas berättelse. (Se bilagor).

Vid årsskiftet uppgick Gustaf Schröder-Sällskapets balansräkning till 118 885 kr.

Styrelsens, kassörens och revisorernas berättelse godkändes därefter att läggas till handlingarna och beslutades att behållningen skall överföras till ny räkning.

§ 7 Ansvarsfrihet

Styrelsen och kassören beviljades ansvarsfrihet för det gångna verksamhetsåret.

§ 8. Val av styrelse, ordförande och revisorer

Nyval som ordinarie styrelseledamöter på 2 år, Sten Rune Olsson, Arvika, och Johannes Ainegren, Uddeholm. Christer Karlsson, Sollerön, omvaldes som styrelseledamot på 2 år.

Kvarstående i styrelsen på ytterligare 1 år är Göran Bergman, Malung och Udo Johansson, Sysslebäck.

Suppleanter: Lars Lidholm, Orsa, omvaldes på 1 år och nyvaldes Bertil Forsberg, V Ämtervik på 1 år.

Udo Johansson, Sysslebäck, omvaldes till ordförande på 1 år.

Bo Nilsson, Årjäng och Lennart Berglund, Töcksfors, omvaldes som revisorer.

Paul Johansson, Årjäng, omvaldes som revisorsuppleant.

Ett stort tack riktades till avgående ledamöterna Alf Davidsson, Gunno Lundqvist och Anders Sundberg. Gunno Lundqvist som enda närvarande av dessa avtackades med en för ändamålet särskilt dekorerad Dalahäst.

§ 10. Val av valberedning

Rolf Johansson, Sysslebäck, (sammankallande) och Nils Robertsson, N. Skoga omvaldes

§ 11. Medlemsavgift 2018

Årsmötet beslutade att medlemsavgiften för 2019 skall vara oförändrad 300 kr.

§ 12. Årsbok 2019

Beslutades att "Strövtåg i jaktmarkerna" skall bli årsbok för 2018. Boken utkom första gången 1901.

§ 13. Plats för nästa årsmöte

Nästa år skall årsmötet hållas i Dalarna. Uppdrogs åt styrelsen att besluta om plats, program och tidpunkt.

§ 14. Ändring av stadgarna

Beslutades att ändra stadgarna enligt följande §3: årsmötet skall hållas senast under juni månad. §8: Vid sällskapets upplösning skall ev. tillgångar tillfalla den institution som vårdar och visar upp Gustaf Schröder samlingarna.

§ 15. Sällskapets framtid

Av Gustaf Schröders författarskap återstår nu bara 2 böcker, "Strövtåg i jaktmarkerna" och "Jakter och skogsliv av Kalle på Udden". Styrelsen har börjat sondera terrängen inför en fortsättning av utgivningar av årsböcker som andra författare skrivit i Gustafs anda och/eller tidsepok. På förslag av Nisse Robertsson uppdrogs åt styrelsen att konkretisera ett handlingsprogram avseende Gustaf Schröder-Sällskapets fortsatta verksamhet efter att alla hans böcker återutgivits och redovisa för nästa årsmöte. Stig Johansson föreslog att ett material skulle tas fram häftesvis med olika teman ur Gustaf Schröders böcker som kunde användas vid studiecirkel.

§ 16. Firmatecknare

Beslutades att Gustaf Schröder-Sällskapets firma tecknas av Udo Johansson, Christer Karlsson och Göran Bergman var för sig.

§ 17. Årsmötets avslutning

Sammanträdet avslutades med att ordf. tackade deltagarna för visat intresse.

Vid protokollet dag som ovan Göran Bergman. Justeras: Udo Johansson, Magnus Wiberg

En liten uppföljning av Wilhelm Dunkers beskrivningar av Fiskrökeri i området kring Kiel i årsboken. "Lärobok i fiskberedning".

...eller hur man förvandlade silver till guld. (Den föraktade silvriga skarpsillen blev eftertraktad sedan den rökts och blivit gyllenfärgad.)

Om fiskrökning enligt Eckenfördemetoden.

Den beskrivning av fiskrökning redaktör Dunker redogör för i läroboken om fiskberedning 1889 hade varit lika aktuell hundra år senare, med den skillnaden att den fisk som röktes då nästan uteslutande var skarpsill (Sprattus Sprattus) som är råvaran till "Kieler Sprotten". Schröder använder i sin översättning beteckningen "Hvassbuk", vilket redan då får sägas vara en mycket ålderdomlig benämning.

Hemligheten med Eckenfördemetoden är att man röker fisken i en s k. "Altonauer Ofen" under syrebrist och resultatet blir ett slags mellanting mellan torkning och rökning. Syrebristen uppstår genom att man nästan kväver elden genom att slänga jord på den.

På 1990-talet tvingades de flesta rökerierna stänga, då en "Altonauer Ofen" inte klarar att nå upp till EU-standarden avseende livsmedelshygien. Det fiskrökeri som beskrivs i boken är idag ett rökerimuseum. Där bedrivs fortfarande viss fiskrökning enligt den traditionella metoden. Man håller kurser och studiecirkel i Eckenförderökning och gammaldags "Sprotten" serveras fortfarande i museets restaurang.

Industriell fiskrökning sker fortfarande i Eckenförde, även av "Kieler Sprotten", men med moderna metoder i gasuppvärmda plåtskåp, betydligt enklare att hålla rena.

Rökhusen i Kiel.

När Wilhelm Dunker beskriver de stora rökhusen utanför Kiel måste man tänka på att i slutet av 1800-talet var områdena söder om Kielfjorden såsom Gaarden, Wellingdorf och Ellerbek fortfarande småbyar långt utanför staden. Inte minst i Ellerbek var fiskrökning en månghundraårig tradition. Under 1800-talet började man att röka i storindustriell skala och man uppförde mycket konstfärdiga, men väl genomtänkta rökhus där man

kunde röka över 7000 "Sprotten" i taget och konstruktionen gjorde att arbetarna slapp utsättas för den obehagliga röken. De kunde vid behov också enkelt konverteras till kallrökar om man ville röka exempelvis lax.

Till skillnad mot Eckenfördemetoden måste fisken här torkas innan den kunde rökas.

I Ellerbek fanns också ålrökerier, men där användes betydligt primitivare metoder.

Dunker beskriver också uppförandet av ett ännu större "exportrökeri" i närheten av Kiel. Detta torde vara det stora rökeriet på Preetzerstrasse i Gaarden som avses. Här röktes mestadels böckling, vilken exporterades till Sachsen. Här använde man alved och inte bok som det skall vara när man röker "Kieler Sprotten".

Detta rökeri var i drift till slutet av 1980-talet och används idag som konserthus, vilket kan ge en fingervisning om rökhusets storlek.

I Kiel finns idag några enstaka mindre rökerier kvar i Ellerbek. Det finns också ett mobilt rökeri där man åker runt i staden och säljer nyrökt fisk direkt till konsument från en lastbil, där man samtidigt röker fisken.

De gamla rökhusen finns kvar, är byggnadsminnesförklarade, men har idag andra användningsområden som konserthus eller restauranger.

Ett gammalt rökhus från 1850 används fortfarande och det är vid Schönberger Strand någon mil nordost om Kiel, där familjen Ehlers än idag driver ett fiskrökeri. Idag är det 7:e generationen av denna familj som håller traditionen vid liv. Här röks främst makrill, lax och hälleflundra, men givetvis också dessa torrökta "Kieler Sprotten"

Varför anlades industriella rökerier i Ellerbek ock Eckenförde?

Kiel upplevde ett stort uppsving kring förra sekelskiftet. Kiel var sedan medeltiden en hamnstad. Vid mitten av

1800-talet fick Kiel järnvägsförbindelse med resten av Tyskland. Då blev staden en viktig såväl import- som exporthamn. Från hela Tyskland kunde man enkelt frakta varor till Kiel, varifrån man sedan kunde frakta vidare till hela världen och vice versa.

Detta gjorde att man valde att starta olika industrier i och i närheten av Staden. Germaniawerft, (idag DeutscherWerft) tillverkade fartyg i Gaarden, Konstgödsel tillverkades i Ravensburg (Kallas Stinkviertel- Stinkdistriktet då det tidigare luktade mycket illa där p g a. gödseltillverkningen.) och Fiskberedning för export kom att koncentreras till Ellerbek. Dessa områden kom då att införlivas med staden.

Eckenförde kom administrativt att höra till Rendsburg, men låg tillräckligt nära Kiel för att kunna ta del av stadens utmärkta kommunikationer.

”Kieler Sprotten, Half Verotten. Kopp und Stärt is nix werd.”

Udo Johansson

I huvudet på ordföranden kring prylhetsen inom jakten.

När jag i somras var med Göran Bergman på ”Kultur i tiomilaskogen” blev jag varse att jag totalt missat existensen av en av Schröders böcker, nämligen ”Svenska Jakten- Praktisk hjälpreda för unga jägare”.

Självklart köpte jag boken och sträckläste den. Jag slogs över Gustafs klokhet kring utrustningsval m m och konstaterade att mycket är likt bl a. prylhetsen.

Jag minns att för några årtionden sedan gick de flesta jägare klädda i en arbetsoverall, sannolikt knyckt på jobbet och en lantmännenkeps på huvudet. En gammal ”side by side” med blanksliten baskyl och vid kyligare väderlek kompletterades klädseln med mössa och vapenrock m/59. Vid älgjakt byttes hagelbössan mot en studsare och man satte ett orangefärgat band i mössan. Det var allt.

Idag ser jägarna nästan ut som hockeyspelare när de ska ut på jakt med diverse utrustning man anser sig ”måste ha”.

Ingenting är nytt under solen och Gustaf Schröder varnar redan 1891 de unga jägarna för att dras med i prylhetsen.

Den unge jägaren skall visserligen skaffa en ordentlig

jaktkostym, men vad gäller exempelvis vapen, är råden mer sparsmakade.

Mer än en välgjord hammerless behöver de flesta unga jägare inte. Detta gäller även älg- och björnjakt. Här är hållen oftast korta och en hagelbössa laddad med blykula duger gott. Endast vid ren- och säljakt är kulvapen en nödvändighet.

Dubbelstudsaren är för dyr, remingtonaren ineffektiv och repeterstudsaren skramlar.

Om den unge jägaren har för avsikt att jaga fågel vintertid bör han byta ut hammerlessen mot en drilling. Ett kvalitetsgevär sliter du inte ut. Ett utslitet vapen har endera undermålig kvalitet eller har vanvårdats,

Även vad gäller utrustning är Schröder sparsmakad. Han presenterar visserligen tämligen omfattande utrustningslistor för längre jaktturen, men för en dags rävjakt i oktober krävs förutom vapen och ammunition ingen annan utrustning än elddon och yxa.

Tiderna förändras men det faktum att jaktglädjen inte ligger i hur mycket pinaler du har med dig i skogen består.

Udo Johansson.

Första positivet

Ett julminne av Gustaf Schröder.

Med 2 teckningar av Einar Torsslow (Ur Svea folk-kalender för 1895)

Ni kommer väl hem till jul? -sade min mor en dag på senhösten, då min bror och jag efter ett besök i hemmet skiljdes, från henne för att avresa till vårt hem i den nordligaste delen av Värmland, Älvdalen. -Ja, så vitt vi kan, blev vårt svar, -vi hoppas det åtminstone. -Ja, kära gossar, gör så! Det är så oroligt att tänka er däruppe i vildmarken bland vilda människor under helgen, kom äntligen! Inte önskade vår mor, våra syskon och jämnåriga ungdomsvänner, vilka talrikt samlats för att säga oss farväl, livligare att vi skulle komma än vi själva, ty julen däruppe i Älvdalen hade inte mycket att bjuda på. Få grannar fanns i denna avlägsna ort och våra jämnåriga kamrater, timmermärkarna, de skulle nog var och en för sig skynda till sina anhöriga. Vi svarade därför med fullaste mening -Vi ska nog komma!

Så närmade sig julen. Frosten och slädföret kom sent detta år. Det blev liv och arbete i timmerskogarna. Var och en ville köra ut så mycket timmer som möjligt för att få in så mycket pengar som möjligt. Inte så mycket för att julen kom, för i vår socken, Dalby, gjorde man inte några större rustningar inför helgen. Men under mellandagarna då man i alla fall vilade både dragare och folk infann sig handelsmän med spannmål, mjöl och brännvin och till dessa varor gick pengarna åt. Man dröjde till några dagar före helgen med att låta märka timret, för ju fler stockar man hann köra ut, dessto mer pengar kunde man få. Var och en märkare arbetade så mycket man förmådde, så även jag. Min bror var hemma och skötte göromålen där och jag for omkring i skogarna, vid älvar och sjöar. Äntligen var mitt arbete avslutat men då var även julaftonen inne. Jag hade rest hela sista natten och var först på morgonen hemma -Det gick inte, sade min bror då jag kom in och väl förstod jag vad han menade. Det gick inte att komma hem till jul, ty arton mil hade vi att resa och den vägen tog inemot tre dagar. -Ja, jag förstod att det inte skulle gå och det skrev jag till mor, så hon väntar inte! -Nå, har kamraterna rest? -Ja, alla utom P. Honom har jag bjudit hit till oss, och vid Sara (vår hushållerska) har jag talat så att vi ska få det som vi brukar hemma, fisk, gröt och "Sten Matsson".

Allt detta var ju i förhållande till den ortens sed gott och väl, men hundra gånger hellre skulle jag velat sitta upp och köra mot det kära hemmet. Det lönade dock ej att tänka därpå. Folket måste under mellandagarna få ut sina pengar och ett duktigt stycke arbete hade jag att verkställa innan beloppen blev uträknade. Det var att räkna och räkna igen, det visste vi båda men julafton och juldagen dom tog vi fria.

Knappast hade jag packat upp mina don, blivit rentvagen och omklädd förrän Sara gläntade på dörren och sade att nu kunde gossarna komma ner och doppa i grytan. Gossarna! Ja, herre gud vad det lät hemmalikt! Sara hade sett oss växa upp, varit hemma hos mor och far innan vi var födda och för henne var vi ännu gossarna,

oaktat vi båda hade beväringssären bakom oss. Vad ett ord ibland kan skapa glädje! Ja, vi var färdiga men bad henne dröja lite grand, för vi väntade främmande, en annan stackare som inte kunde resa till de sina. -Ja, jag vet, sade hon och han är här nu. Pinglor och hästtramp ljud därute och så hörde vi hur den väntade rusade upp för trätrappan med steg som gav genljöd i hela huset. -God Jul! Utropade han och stack sitt av vintern färgade röda anlete in genom dörren. -God Jul och in med dig! -Välkommen. -Ja, tack för inviten och tack för skjutsen! Det har gått friskt den här biten. Den vildbasen Niger har sprungit så det var göra nog att hålla ögonen öppna mot nordanvinden. -God dag, frua, sade han till Sara! -Nu får hon julfrämmande, ty hem till mig reser jag då inte, det kan hon lita på! -Nej, nog behöver herrarna hålla ihop under helgen, stackare, så långt ifrån de sina. Men kom nu! Står jag här längre slocknar det av i spisen!

Till köket förde hon oss på gammalt svenskt vis, ty på den tiden och mångenstädes väl än, så åt man inte på julafton vid sittande bord utan var och en serverade sig själv med vad han önskade av julkosten. Den består av kokt kött, skinka, korv, samt andra goda rariteter framsatta på köksbordet, samt på ett annat bord, högar av julbullar och mjukt bröd. Av dem skär man väldiga skivor och dessa doppar man i de på spisen stående med fett kött och fläskspad fyllda grytorna.

Under denna viktiga och angenäma sysselsättning avbryts man allt som oftast av en puff i ryggen och då man vänder sig om står där någon som med skinande glatt ansikte håller fram en med brusande julöl fyll kanna och säger -"Sten Mattsson"! Då tar den vanliga leken vid med frågor och svar varefter man dricker långa klunkar eller som det heter "gör besked".

Och nog såg vårt främmande lycklig ut då han skådade

julölet, det var en glad överraskning. Också glömde vi inte vårt öl under doppningen och tyckte det inte var så ensligt som vi tänkt oss julaftonen skulle bli häruppe i dalen.

”-Nu gör vi oss en julgran”, föreslog min bror och bums var vi försedda med var sin yxa på väg till närmaste skogsbacke för att finna en sådan. Snart hade vi var sin gran och därmed knogade vi hem där de sattes i snön för mönstring och urval av den vackraste. Den togs in och försågs med fot och så skulle den kläs och alla skulle vi ha julklappar. Det blev ett rivande efter färgade papperslappar och sedan efter ljus. Julgransljus! Men var finna sådana? Där höll hela vår plan på att stranda! Sara visste dock på råd, hon tog fram en gammal vaxstapel. Jubel! Äpplen? Ack, äpplen fanns aldrig på den tiden så långt uppe i Älvdalen. Det var bara på hösten som ett och annat marknadsäpple kunde förirra sig dit, för vad dalbykarlen i dagligt tal kallar äpplen är helt enkelt potatis. Sådana kunde vi ju inte hänga i julgranen. Varför inte? Vi hade gult papper. Lindade vi detta om potatisarna skulle de förträffligt göra tjänst som äpplen och pryda upp granen betydligt. Och det gjorde de också verkligen. Hur vi ansträngde vår uppfinningsförmåga så lyckades vi få granen någorlunda lik en sådan från vårt fädernehem och belåtenheten var stor då den svårigheten var övervunnen.

Återstod julklapparna! Vi stod en stund villrådiga men så gick var och en för sig. Min bror och jag gick igenom våra få tillhörigheter och fann på ett och annat. Men hur skulle vårt främmande reda sig, ty många klappar skulle vi alla ha och ge? Problemet löste han nog för vi hörde honom syssla med papper och fråga efter snören och därpå förnams rassel av pennan, eftersom alla klappar skulle förseas med passande utanskrifter, ordspråk och verser.

Alla klappar samlades i en korg som stod ute i förstugan och då jag lade dit mina var korgen nästan full. Vad i alla fridens dagar kunde det vara? ”-Klart”, sade min bror! Hugg i så bär vi ner korgen till matsalen (ett litet trevligt rum bredvid köket) där vi har granen. ”-Har ni så mycket och så stora julklappspaket”, frågade Sara och slog ihop sina händer. Aldrig hade jag tänkt mig något sådant här uppe i skogen. ”-Ja, nu ska du få se”, sa vi mycket livade! ”-Tänd nu alla ljus och fram med ölmuggen”! Den fick vi och därtill ett fat med smörbakelser. Hurra! Sten Matsson!

Längre än halva vägen till munnen kom inte muggen för helt plötsligt ljud där en ovanlig musik. Ljudet dämpades av dubbelfönster, gardiner och väl stängda dörrar men ljud fullstämmig och välljudande. Vad kunde det vara? ”-Ja, vad är det? Trollen”? Ingen kunde svara därpå. Vem eller vilka kunde spela så? Trollen? Förundran avspeglade sig på alla anleten och så rusade vi ut. Dörren slängdes upp så stor den var och där i ljusskenet stod en snöhöljd figur och drog en vev. ”-Ett positiv”! Förtrollningen var löst, löst till allmän glädje. Så slutade stycket ”-Stig in!” Nej, mannen började ett nytt stycke och tålmodigt hörde vi det till slut trots att det började bli kallt och att snön yrde omkring. ”-Var god stig in”, upprepades en gång till, men utan verkan, för mannen lagade sig till att fortsätta. ”-Aha, sade vårt främmande,

han förstår inte svenska”! Så upprepades inbjudan på tyska vilket alla positivspelare vi sett verkar förstå. Den gången förstod han oss, lyfte upp sitt instrument och kom in i förstugan där vår tjänarinna, en liten dalbyflicka, genast var färdig att med kvasten sopa snön av spelmannen, allt under det hon betraktade än honom, än hans instrument. Sedan mannen blivit rensopad bad vi honom stiga in och smaka på julölet. En tacksam blick från hans brunsvarta ögon och långa klunkar ur muggen sade oss att vår juldryck var välkommen.

Nu ville han spela igen för oss men vi bad honom sätta sig ner och slå sig till ro hos oss över helgen. Vi var ju själva långt från hemmet, långt från släkt och vänner. Vi tyckte att den långväga vandraren behövde vila och vänlighet här långt uppe i norden bland is och snö. Han visste inte om han vågade ta emot vår gästfrihet men då upplyste vi honom om vår gamla nordiska sed och att julen var en förbrödringsfest här liksom i södern. ”-Väl om så vore”, sa han vemodigt, ”-men sådan gästfrihet som här i norden finner ni inte hos oss. Vad ni svenskar är för ett lyckligt folk! Här kan man gå var man vill säker till liv och egendom. Vad ni är lyckliga”!

Att man, som han sade, inte kunde färdas säker till liv och egendom i hans hemland det visst vi nog av de rövarromaner vi läst, men ingen trott på. Kanske fanns någon sanning uti dem. Men nu var inte tid att tänka på allvarsamma saker. ”-Nu tänder vi granen” och det var gjort i flygande fläng. Köksdörren slogs upp och in kom alla till huset hörande. Det var inte många: Sara, änkan och hennes fyraårige pojke, Yrvädret (springflickan) och vår mörkhåriga alvarliga dräng Halvar, en äkta dalbykarl. För de två sistnämnda var julgranen en hittills inte skådad företeelse. Också stod omväxlande förvåning, beundran och glädje att läsa i deras anleten. På sydlänningen, katoliken, gjorde granen ett märkbart högtidligt intryck. Han syntes upprörd och på läpparnas

rörelse syntes att han för sig själv talade ord som vi inte kunde tyda men vilkas betydelse vi dock anade. Det blev en stunds julstämning i vårt lilla sällskap.

Då hördes steg och ett dovt sorl ute på gården. Ingegerd (yrvädret) tittade ut och sade: ”Så fullt av folk!” ”Fråga vad de vill!” ”Ah”, sade hon och visade sina friska, bländvita tänder, ”-de har hört spelet och är här för att få veta vad det var”. Ah, det begrep vi strax som kände våra grannar, skogsbornas, nyfikenhet. Gardinerna drogs upp och så bad vi vår italienare att låta höra underverket, det första positiv som ljudit i vår avlägsna dal. Han stämde det först. Det var även för oss ett okänt instrument och ljud renare och vackrare än ett klaver eller som ett äldre piano, långt bättre än de vanliga positiven. Det blev med ens tyst ute på gården och där stod en förvånad och andäktigt lyssnande grupp av människor i alla åldrar. Stycket som spelades var en allvarlig och vemodig tyrolermelodi, ”Ständchen”, vilken minns jag inte. Vid dess slut trycktes mer än ett ansikte platt mot fönsterrutorna för att även få se vem som åstadkom en sådan underbar musik. Man bytte platser så att andra fick skåda in på julgran och instrument. Så började man sakta samtala. I ett nu ljud en pigg polka. Då såg man tindrande ögon och vita tandrader Sorlet tilltog och så tittade Ingegerd in och frågade om spelmannen ville komma ut, blott en liten stund. Nej ut i snön kunde han inte komma men i förstugan kunde han spela en lek eller två, och så blev det. Med de ljus vi ägde lyste vi och de stora dörrarna slogs upp så alla kunde se. Nu bad vi grannarna gå hem. Under juldagen skulle han spela i alla gårdar som ville ha honom. Då blev jubel i den nu mycket talrika skaran och vi hörde flera ropa till oss att vi inte skulle låta honom gå förrän de fått höra honom mera. Aldrig kunde de ha trott att ett sådant ”grant” spel fanns här i världen.

Det var inte svårt för oss att fatta våra grannars hänförelse. Vad som tilldrog sig, vad som fanns utom byn och socknen hade de ingen aning om, ty ännu 1850 ägde ingen allmogeman en tidning och fanns någon sådan lånad av någon herreman var det högst få som kunde läsa den.

Vår julgran var vid vårt inträde mörk, ljusbitarna utbrunna men i stället brann en sprakande brasa i den öppna spisen vilken lyste klarare än vaxstapelbitarna. Vi slog oss ner och nu kom vi ihåg julklapparna vilka numera inte hade alldeles så stor dragningskraft som förut. De utdelades och befanns vara var och ens tillhörigheter såsom vantar, strumpor, stövlar mm, men verserna och ordspråken var dråpliga och framkallade många och goda skrattsalvor. Då saken var överstökad kom frågor till vår italienare, först hur han kommit hit och varifrån. Han berättade då att han kommit över ”Tiomilaskogen” från Dalarna. På vägen hade han varit flera dagar, gått vilse och inte vetat var han var. Frusit och svultit hade han de senaste dagarna, för den smula proviant han försett sig med hade tagit slut. En kväll sedan mörkret inträtt hade han uppgiven av trötthet slagit sig ner under några lummiga granar och strax därefter fått höra tunga steg, brak av kvistar och flera stönanden. ”-Då visste jag att björnen var mig nära och trodde att han snart skulle äta upp mig och så utmattad var jag att jag tyckte det

just kunde göra det samma. Men ännu en gång ville jag höra mitt kära instrument och så spelade jag melodier från mitt hemland. Då avlägsnade sig björnen, jag var räddad! Gud och helgonen hade sett min fara och frälst mig, nu är jag hos goda människor igen.”

Vi var för unga och oerfarna att kunna förstå främlingens känslor, den ångest som måste ha intagit honom då han vilsen och uthungrad befann sig långt från sitt sköna hemland i en nordisk urskog. Vi skattade och sade att för björnen var ingen fara denna årstid, han låg då stilla och sov i sitt ide. Hade han hört något hade det varit älgar som passerat förbi och de var inte farliga.

”-Herrarna får gå upp nu,” sade Sara, ”-jag vill duka fort. Spelmannen har kanske ingen mat fått på flera dagar.” Hennes ord slog ner som en bomb. Vi tog illa vid oss då vi kunnat glömma oss så. På tillfrågan sade mannen oss att han redan tidigt på morgonen funnit en stuga uppe i bergen och där hade han ätit och vilat hela dagen. Nu var han i gott skick!

På morgonen väcktes vår italienske gäst i ottan och tillfrågades om han ville fara ned till kyrkan och julottan. Det ville han gärna om det var honom tillåtet. Ja, det är tillåtet för alla att besöka Guds hus!

Den milslånga färden till kyrkan, de många slädarna, de klart lysande blossen, det resliga och välklädda dalbyfolket syntes i hög grad tillra sig hans uppmärksamhet, liksom den upplysta kyrkan, predikan och sången, ty något orgelverk fanns den tiden inte i Dalby kyrka. Hela tiden satt han mycket uppmärksam men såg orolig och förundrad ut då prästen sade amen och jag häftigt tog honom i armen och drog honom ut ur kyrkan och bort till våra slädar i vilka vi skyndsamt satte oss upp och körde på hemväg så fort hästarna förmådde springa. ”-Är någon fara å färde,” frågade han? Nej, långt därifrån! Här i Dalby och på många andra trakter i vårt land är den seden att den som först kommer hem till sin by från juldagspredikan, den får också först in sin säd i höst! Då såg spelmannen glad ut, nickade just som någon liknande sed fanns i hans hembygd.

Vi hade ännu inte avslutat vår middag då vår granne, den så kallade ”Kroppen”, en av byn äldre bönder, inträdde hos oss och anhöll att den främmande spelmannen skulle komma in till honom. Han lovade det och hos ”Kroppen” dansades hela natten till morgonen därpå då italienaren hämtades till närmaste by. Och så gick det från hus till hus, från by till by hela den vintern. Våra hederrliga och oskuldsfulla skogsbor hade fått höra och se något underbart som slog an på deras sinnen.

Allt emellanåt träffade jag vår spelman som nu kunde meddela sig litet på svenska. Han var strålende glad, hade gjort stor lycka och förtjänat mycket, mycket pengar. En sådan vinter till och han hoppades kunna återvända hem och slå sig till ro. Och ganska riktigt återkom han hösten därpå. Folket hade inte tröttnat på italienarens spel. Han var välkommen åter och så dansades i varje by utefter hela dalen den vintern också. Glädje och gamman medförde första positivet i vår avlägsna dal.

Gustaf Schröder

Avsändare:
Gustaf Schröder-Sällskapet
Box 34
782 31 Malung

B

SÄLJES/KÖPES/BYTES

Jag säljer, köper eller byter äldre böcker och skrifter om jakt, fiske och naturvetenskap. Vid intresse kontakta Göran Bergman 070-265 80 90 eller e-post goran@gbergman.nu

KÖPES

Jakttabell 1921, 1922, 1925, 1926, 1929, 1932 och 1/7 1992 - 1/7 1993 från Gyttertorp samt Jakttabeller från Normal AB Svenska Krutfaktorierna, Landskrona 1926, 1928, 1936, 1946, 1951, 1958 och de därefter utgivna Brevkortsjakttabellerna fram till 1967. samt gammal hagelammunition och patronaskar.

Telefon 076-850 35 35, 0413-72151, e-post erik.svensson@tele2.se

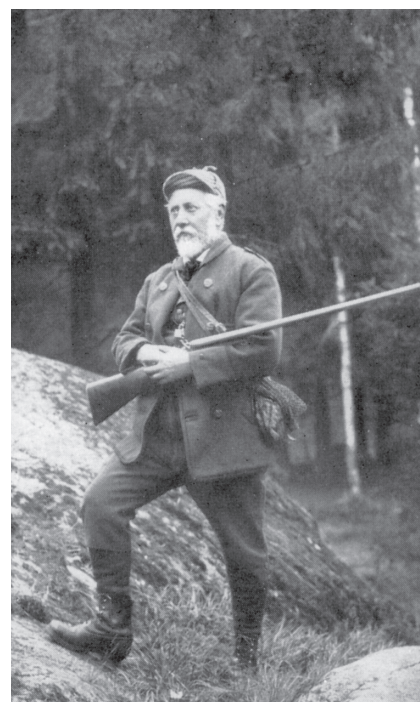
Schröder-Shopen

Här kan Du köpa medlemsprylar och komplettera Dina Årsböcker. Allt till låga medlemspriser. Beställningen görs enklast via E-post: sallskapet@gustafschroder.se

Du kan köpa de flesta av våra tidigare årsböcker till medlemspris; 100 kr per styck. Köper du 5 böcker betalar du bara för 4! Tänk bara på att aktuellt porto tillkommer! Följande böcker finns kvar på lager: **En timmermärkarens minnen** (1994), **Med Hund och bössa** (1996) **Pavo Makkran** (1998), **Finntorpet i Västerskogen** (1999), **Pekka Huskoinen** (2000), **En bruksbokhållares minnen** (2001), **Herman Falk** (2002), **Från brukskontor och timmerskog** (2003), **Den gamle fogdeskrivaren** (2004), **Ur fjällfolkets liv** (2005), **Minnen från skogarna** (2006), **Mina jaktkamrater** (2007), **Från skilda marker** (2008),

Svenska Jakten (2009), **Minnen från mitt jägarliv** (2010), **Från pojkar och gubbåren** (2011), **Mellan Kölen och Siljan** (2012), **Vägledning i fiske** (2013), **Jakt, fiske och vildmarksliv** (2014), **Skidor och skidlöpning/Jägaren under nya jaktstadgan** (2016), **Jaktminnen från fjäll och sjö** (2017). **Lärobok i fiskberedning** (2018). Övrigt: **Jubileumsskriften** 50 kr, **Mansbilden hos Gustaf**, uppsats, 100 kr, **Vykort** 5 kr/st, **Pins** (metallmärken) 25 kr/st. **Beställning görs enklast via e-post, se nedan!**

Köpa Gustaf Schröder

NYING är medlemsbrev för Gustaf Schröder-Sällskapet

Utgivare: Sällskapets sekreterare
Göran Bergman, Tel 070-265 80 90.

E-post: goran@gbergman.nu

Ordförande: Udo Johansson
076-826 26 15.

Kassör: Christer Karlsson
070-304 57 84

Postadress: Box 34, 782 31 Malung

Webbida: gustafschroder.se • Gustaf Schröder-Sällskapet finns även på facebook!

Gustaf Schröder-Sällskapets plusgirokonto 464 56 93-5

För utländska medlemmar:

IBAN SE3295000099602646456935 Nordea Bank AB

SWIFT NDEASESS

E-post: sallskapet@gustafschroder.se

ISSN 1102-8238

Produktion: Bo & Göran

Ändra adress!

Om Du flyttar eller om posten ändrat Din adress är det viktigt att Du meddelar sekreteraren den nya adressen snarast möjligt.